

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

מנהל חברה ונוער

יום זהמחר
60 שנה למדינת ישראל

משרד ראש הממשלה
משרד לענייני גמלאים | משרד החינוך

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. המידע על קורותיהם של ניצולי השואה חיוני מאוד לחוקרים כמו גם לבני הדורות הבאים שכן בעזרתו יוכלו להכיר את אוסף הסיפורים הפרטיים המרכיב את התמונה הרחבה. לסיפור האישי שלכם יש אפוא חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד במסגרת פרויקט לציון 60 שנה למדינת ישראל. אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי נכון להיום

שם משפחה:	י' קרין	שם פרטי:	בנימין

פרטים אישיים לפני השואה ובמהלכה

שמות ומקומות יש לרשום בדפוס - גם בלועזית במקומות המסומנים

שם משפחה לפני/בזמן המלחמה:		שם פרטי לפני/בזמן המלחמה:	
Ricardo Gouda		בנימין	
שם פרטי לפני/בזמן המלחמה:		שם פרטי של האב:	
Benjamin, Bernard		אלקין	
מקום לידה (ישוב, מחוז):		שם פרטי ושם נעורים של האם:	
Amsterdam		צורה ולמון	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז):		שם פרטי ושם של האישה/הבעל (אם נשוי/נשואה לפני המלחמה):	
Amsterdam		—	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:		מקום מגורים בזמן מלחמה (ישוב, מחוז, ארץ):	
—		הולנד	
מקום מגורים בזמן מלחמה (ישוב, מחוז, ארץ):		האם היית בגטאות? אילו?	
—		—	
האם היית במחנות? אילו?		מקום השחרור:	
—		—	
האם שהית במחנה עקורים? איזה?		מקום השחרור:	
—		—	
מקומות/מחנות דבר לארץ:		לאן הלכת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)?	
—		אמסטרדם	
שנת העלייה:		שם האם:	
1951		ח' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט	

לפני המלחמה

נולדתי ביום 21 בפברואר 1940 בעיר אמסטרדם שבהולנד, בן בכור להורי שגישאו בל"ג לעומר תרצ"ט (1939).

אבי היה רופא צעיר שפתח פרקטיקה בשכונת פועלים חדשה ומטבע הדברים רבים מחוליו היו לא-יהודים, תושבי השכונה. הורי, שהיו אנשים חברתיים מאד, אוהבי אדם, נתקשרו בקשרי ידידות עם רבים מתושבי השכונה ובעיקר עם זוג שכנים, משפחת פטרס, שרה פטרס היתה בת יהודים מתבוללים ממשפחת בואנו דה מסקיטה ובעלה קרא לה בחיבה "קיטה" וכך היתה מוכרת. חריט פטרס היה עובד באחד הבנקים, סוציאליסט.

בזמן המלחמה

הגרמנים פלשו להולנד ביום 10 במאי 1940 כשהייתי בן חודשיים. משנגזר על הרופאים היהודים שלא לטפל בחולים לא-יהודים נאלץ אבי למצא פרנסה חלופית והוא התחיל לעבוד כרופא לילה בבית החולים של העדה הפרוטסטנטית בעיר. לרופאים היהודים, כמו לכל היהודים, נאסרה היציאה מהבית לאחר השעה 8 בערב ולכן נדרשה נוכחותו של רופא בבית החולים במשך כל שעות הלילה.

בקיץ של שנת 1942 התחיל שילוח היהודים מהולנד לפולין. להורי, כמו לרבים מהיהודים התמימים, היה ברור שמדובר בשילוח לעבודת כפייה. אבי המאמין באדם, ודאי שלא יכול היה להאמין לשמועות אחרות. אבי נתפס בתחילת שנת 1943 ונשלח למחנה פייכט בהולנד, שם עבד כרופא. בימים הראשונים של חודש יוני יצא מפייכט טרגספורט של ילדים מתחת לגיל 16 למחנה ווסטרבורק. אבי הצטרף אליהם ולא ידוע לי אם התנדב או שהורו לו להצטרף. הילדים נשלחו ישירות מוסטרבורק למחנה ההשמדה סוביבור. אבי לעומת זאת שוחרר ונשלח הביתה, לאמסטרדם. במוזיאון של ווסטרבורק לא יכלו לומר לי איך ולמה זה קרה. שוב בבית אימי אמרה לאבי שלדעתה הגיע הזמן שיחפשו מקום מסתור אבל אבי הטוב והתמים ענה לה שאין מה לחשוש מעבודה כפריה בפולין, הרי הם צעירים בגופם וברוחם. אבל אם יסתתרו ויגלו אותם, או באמת הם יהיו במצב סכנה.

להורי היתה רק דאגה אחת: מה יהיה עם הילד. מכיוון שלהורי היה ברור שעניין שילוחם הוא כבר לא שאלה של "האם" אלא שאלה של "מתי" הם הגיעו לידי סידור עם השכנים, משפחת פטרס: כל יום, לפני השעה 8 בערב, הילד יעבר אליהם ויישאר אצלם במשך הלילה. אם יבואו לקחת את ההורים, הילד לא יהיה בבית.

הורי גלקחו בשילוח הרשמי האחרון מהעיר אמסטרדם, בליל ראש השנה תש"ד, 28 בספטמבר 1943. עד אמצע שנת 1944 הם היו ביחוד. במחנה ווסטרבורק, בטרזין ולבסוף בדרך לאושוויץ. שניהם עברו את הסלקציה ונשלחו למחנות כפייה. לפני שנפרדו, כך שמעתי מאימי, אמר אבי לאימי שהוא חושב שהוא לא יעבר את זה בשלום אבל היא כן וביקש ממנה שכשתחזור להולנד תגדל את ילדם כיהודי (הוא בעצמו לפני המלחמה היה חופשי למדי, מסורתי ולא דתי, למרות שאביו, הרב בנימין ריקרדו, היה הרב של הקהילה).

במקום זה רצוי גם לספר שחתן של סבי היה מקושר למחתרת. הוא הציע לסבי שיסדר לו מקום מסתור אבל סבי סרב באמרו לפי הממרה ההולנדית, שרב החובל אינו נוטש את הספינה הטובעת. הוא נשאר עם בני עדותו וגלקחו באותו שילוח אחרון של יהודי אמסטרדם. הוא נפח את גשמתו ברכבת מטרזין לאושוויץ בסביבות ה-23 במאי 1944

תחילה נשארתי אצל משפחת פטרס. שתי בנותיהם, מריאן וקיטה (הקטנה), היו לי כאחיות. כמה זמן בדיוק הייתי אצלם אינני יודע, אני מניח שמדובר בחודש חודשיים. הבעייה היתה שבכל השכונה היה ידוע מי אני ושכונתנו גרו גם הולנדים אוהדי הגרמנים (ואולי גם כאלה שלא היו מתנגדים למעט הכנסה צדדית תמורת הלשנה). יום אחד אמר בעל חנות הלחם לגברת פטרס שעליה להיזהר כי "מדברים בשכונה יותר מדי על פיטייה" (בכינוי הזה הייתי ידוע).

משפחת פטרס הבינה את הרמז, מצאה קשר עם ארגון מחתרתי הולנדי שדאג להעביר אותי למשפחה מאמצת.

הגעתי לאישה רווקה כבת שלושים שגרה עם הוריה באזור כפרי בדרום הולנד. שמה היה הגי חאודה. האישה היתה פעילה במחתרת ההולנדית. בין שאר תפקידיה היא פיתחה חיילים גרמנים וגנבה מהם את הנשקים והיא עסקה גם בהברחת טייסים של בנות הברית לעבר החוף לכיוון אנגליה. הוריה ניהלו את בית הדאר בכפר בו חולקו גם תלושי הזמון ששימשו גם ככעין תעודות זהות. כאן היא דאגה להכין תעודות כאלה ליהודים, וכנראה גם לפעילי מחתרת, שהסתתרו בסביבה. וכך גם אני זכיתי ל"תעודת זהות" לפיה שמי היה ברנרד חאודה ונולדתי ביוני 1939 בעיר

אינטרלאקן בשווייץ. הסיפור היה שהגני היתה בשנת 1938/9 בשווייץ והיה לה רומן עם שוייצרי, ממנו נולדתי אני. כשהגני חזרה להולנד אני גשארתי לפי הסיפור עם האבא אבל כעת, בזמן המלחמה, הוא העדיף שהילד יהיה עם האמא. שמי ביום יום נשאר כשהיה - בני.

לא בקלות קיבלתי את זהותי החדשה וכנראה שדי התעקשתי ששמי בני רייקרדו ולא בני חאודה. אבל הגני מצאה אצלי נקודת חולשה: אהבתי מאד לאכול רצועות שומן חזיר מטוגנות. הגני אמרה לי: תראה, אם אתה בני רייקרדו, אז אסור לך לאכול חזיר אבל אם אתה בני חאודה, מותר לך. מאז כנראה השלמתי, תוך מחאה, עם שמי החדש. ואולי לא השלמתי. בן דוד של אבי, דר' אליקים אלוארס וגה, כותב בזיכרונותיו שהוא היה פעיל במחתרת ההולנדית. יום אחד שלחו אותו לבית הדאר להביא משם כרטיסי מזון. בתצר בית הדאר הוא ראה ילד קטן ושאל אותו לשמו. : "אני בני מיקאדו (כך הוא קלט) ואני יודע איפה זה הים התיכון ואיפה סרדיניה ואיפה סיציליה ואיפה פורטוגל ומשם אנחנו באים" (וגה כותב שאמרתי "ירושלים" אבל לדעתי הוא טעה. כציוני טוב זה התאים לו יותר. לימים הוא יהיה בכיר במשרד החקלאות ובמכון וולקני וחלוץ ענף גידול הפרחים בארץ). אז נזכר שלבן דודו באמסטרדם, אליקים רייקרדו (הוא עצמו בא מאוטרקט) נולד ילד זמן קצר לפני פלישת הגרמנים והבין שזה הילד. כנראה שהוא עוד המשיך לדבר איתי אחרי הגילוי כי הגני כעסה עוד זמן רב על אליקים וגה על שסיכן אותי ואותה באותה שיחה.

עד כמה שמשמחתה של הגני היתה מסובכת ומסוכנת יעיד הסיפור הבא: יום אחד לקחה אותי ברכבת לעיירה סמוכה. במשך כל הנסיעה ישבתי ופטפטתי עד שגבר שישב מולנו, ושכנראה הכיר את הגני, אמר : "גברת, כשבנך יגדל הוא לבטח יהיה עורך דין". "לא" קפצתי "אני אהיה רופא כמו אבא שלי". "לא ידעתי שבעלך היה רופא" אמר האיש. הגני לא התבלבלה. "בני, אני רואה שאתה צריך דחוף לעשות פיפי" ולקה אותי מיד לקרון אחר כדי לא להסתבך בהמשך השיחה.

במועד לא ידוע, התעוררו בעיות, גם בבית משפחת חאודה אבל בעיקר מצד הכובשים הגרמנים. בתוך המשפחה היו סכסוכים בין ההורים של הגני (לבסוף הם התגרשו) ובאחד מרגעי כעסו איים האב שהוא יסגיר אותי. מצד הגרמנים, אלה התחילו "לקפל" את המחתרות גם באזורים הכפריים. עד כה הם עשו זאת רק בערים. התעורר חשש שיגיעו להגני ומהגני אלי. הגני חיפשה בשבילי כתובת חלופית. תחילה מצאה משפחה של כומר פרוטסטנטי בסביבה. לפי מיטב זכרוני לא הייתי מאושר מ"משפחתי" החדשה. אבל התחושה כנראה היתה הדדית; גם הכומר הודיע אחרי שבוע שהוא או אשתו או שניהם מפוזרים להחזיק אצלם ילד יהודי והוא הוחזר לשולח. אז התקשרה הגני עם אחיה בן-האך (האג בגרמנית, אבל למה בעברית!) אחיה פייט היה נשוי לאישה ילידת גרמניה, אלי. היו להם שני ילדים, אלכס וקיטי. עברתי אליהם. שוב היו לי "אבא" ו"אמא" חדשים ושוב היה לי אח ואחות!

אצל משפחה זאת עברתי את מה שידוע בהולנד כ"חורף הרעב". אכלנו סלק סוכר ופקעות של פרחים. לפעמים מכרו רכוש, בעיקר דברי טקסטיל, לאיכר תמורת אוכל. את מעט האוכל נאלצה המשפחה לחלק בין חמישה במקום בין ארבעת חבריה הטבעיים. הילדים ידעו כמובן מי אני והזהרו שלא לדבר עם אף אחד על הנושא. הודות לתעודה שלי לפיה אני "חאודה" (והודות לשערי הבלונדיני ועיני הכחולות) יכלו ההורים להסביר שאני בן משפחה.

לא זכור לי שהזהירו אותי שלא לדבר אף פעם על עצמי. אבל זכור לי היטב יום אחד שבו נצרת את לשוני ברגע האחרון, למזלי שלי ולמזלה של משפחת חאודה. באותו יום נערך "ראציה" על ידי המשטרה הירוקה, היא המשטרה הגרמנית, להבדיל מהמשטרה ההולנדית. הם חיפשו מבית לבית גברים בגילאי 18-40 לעבודה במפעלים בגרמניה שסבלו מחוסר כוח אדם. אחרי שתעודותיו של פייט נבדקו, הוא היה מעל גיל 40, השוטרים הגרמנים שאלו: "הילדים האלה הם הילדים שלכם?" אלי ענתה להם בגרמנית שרדאי אלה הילדים שלהם. אני הכנתי את התשובה. שפות הגרמנית וההולנדית דומות. לא פעם לימזו אותי שלא יפה לשקר ובכלל אהבתי כנראה דיוק. בא לי לאמר שהתשובה של אלי לא לגמרי מדויקת. יד נעלמה שתמה לי את הפה.

משפחת חאודה אימצה אותי באהבה רבה. רק קיטי שהיתה גדולה ממני בשנה וחצי קצת קינאה שכה מפנקים את האח החדש. עם זאת את שעורי הבית שהביאה מבית הספר עשתה תמיד יחד איתי, בעיקר קריאה וחשבון. וכן, בגיל חמש, למדתי בזכותה את החומר של כיתה א'.

אבי לא חזר "משם". בצעדת המוות ממחנה הכפיה בלכהאמר למחנה גרוס-רוזן לא עמדו לו כוחותיו. הוא נורה בצד הדרך באחד הימים הראשונים של חודש פברואר 1945. אמי החזיקה מעמד. היא צעדה באותו חודש פברואר 1945, בקור הפולני, ממחנה הכפיה קריסטיאנשטאדט לעבר אגר (היום צ'ב, בצ'כיה) ומשם הובלה ברכבת לברגן בלזן. בדרך זכתה לראות ולשמע בפאתי דרוזן את הפצצת העיר על ידי בעלות הברית.

בברגן בלזן הייתה למוות. חלחה בטיפוס הבהרות וכפי שהתברר אחר כך, גם משחפת. יש להניח שאם האנגלים היו מאחרים בשחרור המחנה ביום או יומיים, גם היא היתה בין הנספים. משקלה בזמן השחרור היה 28 קילו.

מתום המלחמה עד עלייתי לארץ ישראל

אחרי שהולנד שוחררה ביום 5 במאי 1945 חריט פטרס התחיל לחפש את הילד שהוא שלח דרך המחטרת. כל מה שיכלו למסור לו היה שהילד נמצא כנראה אצל משפחת חאודה בן-האך. עם חבר אחר מהשכונה, בוב מילדרס, נסע פטרס באופניים, ללא אוויר בצמיגים, כך מספרים, לזן-האך. התברר שבעיר גרה יותר ממשפחת חאודה אחת. תוך חיפוש, ראה ילד משחק בארגז חול ואמר לחברו בוב: "יכל להיות שזהו". ניגשו אלי ושאלו אותי לשמי. ענית "בני חאודה". שאל אותי "האם יש לך אח או אחות" ענית: "יש לי שתי אחיות – מריאן וקיטה!"

חריט ובוב עלו לבית של משפחת חאודה והציגו את עצמם וביקשו לקחת את הילד חזרה לאמסטרדם. אך התשובה היתה שלילית: אנו רוצים אותו אצלנו ונחזיר אותו אך ורק אם אחד מהוריו יבוא לקחת אותו אישית.

שמורה אצלי גלויה בה מודיעה משפחת פטרס בשמחה לאימי, ששכבה אי שם בבית חולים או בית הבראה, שכני נמצא והוא בחור כארו.

בחדש יוני 1945 אמי שוב עמדה על הרגלים. עדיין רוזה. עדיין עם מטפחת ראש המכסה את ראשה המגולת. היא באה לזן-האך עם קיטה פטרס לאסוף אותי (הרכבות שוב פעלו). כל משפחת חאודה היתה דרוכה לבואה. כשהגיעו ישבו אמי וקיטה פטרס מול אלי חאודה ואני על ברכיה של אלי. שאלה אותי אלי מי מהשתים היא אימי (אולי רצתה לוודא שלא מסדרים אותה). אני ראיתי מולי שתי נשים – אחת יפה ומטופחת, אחת רוזה חיוורת ועם מטפחת על הראש. בחרתי ביפה. אינני יודע איך, אבל העניין נגמר בטוב. הורשיתי ללכת עם שתי הגברות. חזרנו לאמסטרדם. שם לא היתה לנו דירה (דירת ההשכרה בה גרנו לפני כן הושכרה לאחרים) אך מצאנו בית חם היכן אם לא אצל משפחת פטרס ושוב הייתי עם "אחיותי המקוריות" – מריאן וקיטה. אותה משפחת פטרס פרשה את חסותה גם על שתי אחיות יהודיות ממשפחת ספרינגר שהוריהן לא חזרו וכך משפחה של ארבעה הפכה למשפחה של שמונה. הצעירה בשתי האחיות, טוד, הכירה את אבי במחנה פייכט, והיתה איתו גם בטרנספורט הילדים. היא לא "הורשתה" להמשיך עם הילדים לטוביבור כי בדיוק עברה את גיל 16. היא הועברה מאוחר יותר (מראבנסבריק? אינני יודע) לשבדיה וכך גיצלה. אצל משפחת פטרס פגשה את הילד שעליו דיבר הרופא ריקרדו כל כך בגאווה ובגעועים (גם הוא דיבר על פיטייה) בפייכט.

בכנסתי לגן ילדים. אחרי החופשה הגדולה נכנסתי לבית הספר אבל מכיוון שלמעשה כבר לא היה לי מה ללמוד בכיתה א', התחלתי ישר מכיתה ב' בבית הספר הכללי בסביבה. שלשה זאגו לחינוכי היהודי: אימי הקריאה לי מסיפורי התנ"ך בתרגום הולנדי, למשל את מגילת אסתר לקראת פורים. השני היה הזון של הקהילה הפורטוגלית שבה אלינו פעם בשבוע. ממנו למדתי את האלף בית העברי עד כדי קריאה מספר התפילות (כלי להבין כמובן מה אני קורא) והשלישי היה בעל הבית, חריט פטרס, שלקח אותי בכל יום שבת, בדרך לעבודתו בבנק, על אופנוי והוריד אותי בשער בית הכנסת הפורטוגלי. אחרי התפילה, משפחה שגרה במרכז העיר, משפחת פורסט, לקחה אותי אליה הביתה עד מוצאי השבת. הייתי מוקסם מבית הכנסת ומהאווירה בו. הרגשתי שם שייכות. בבית הייתי שר על מיטתי בקול רם את המנגינות שלמדתי.

בחדש פברואר 1947 חזרה אמי מבדיקה רפואית עם הבשורה הלא טובה שנתגלו אצלה שרידים (מוקד) של מזלת השחפת. אנטיביוטיקה עוד לא היו אז, מלבד הפניצילין, והרפוי היחיד בשחפת היה על ידי שכובה באויר נקי וכמה שיותר בשמש. עשרה קילומטר מזרעם לאמסטרדם נמצא בשטח ביצתי, בית העלמין של העדה הפורטוגלית. בגלל הקרקע החלשה, כל המצבות העתיקות, מהמאה ה-17, שקעו (חלק קטן מהמצבות, ההכי מרשימות ושל האישים הכי ידועים, הועלו חזרה לפני הקרקע). החלק העתיק של בית העלמין דומה יותר לשמורת טבע ואכן ניתן למצא שם צמחים ובעלי חיים נדירים.

בכניסה לבית העלמין עומד בית המנהל. בזמן המדובר היה זה לו (יהודה) אלוארס וגה, קרוב רחוק שלנו, שגר שם עם בני משפחתו. עוד בשנת 1946 חלה בן אחיו של לו, שמעון, שחזר מהמחנות, בשחפת. משפחת וגה לקחה את שמעון אליה ובשטח בית העלמין, בין המצבות העתיקות, הקימה סוכה מסתובבת, כזו שאת פיתחה ניתן תמיד לכוון מול השמש, אם וכאשר זו מועילה לבצבץ בין העננים באקלים ההולנדי. הסוכה הועמדה לרשותם על ידי הצלב הירוק ההולנדי, כעין "יד שרה". שמעון החלים וכשנודע למשפחת וגה על מצבה של אימי היא החמנה לקבל את הסוכה. וכך נשארו לבד אצל משפחת פטרס ורק בשבתות נסעתי לאודרקרק, זה שם הכפר בו נמצא בית העלמין, להיות עם אימי. עד החופשה הגדולה. אז עברתי גם אני לאודרקרק ושם נכנסתי לכיתה ג' בבית הספר הכפרי במקום (בית הספר השני שלי). למשפחת וגה היו שלשה ילדים הבכור, לקס (אלכסנדר יעקב) היה מבוגר ממני בשנה. הבת ביאה (רבקה) צעירה ממני בשנה והילד בן החמש, שמעון "הקטן" (היום פרופסור במכון וייצמן) "הקטן" – להבדילו מכן האזן שמעון "הגדול". הקשר שלי היה עם לקס, איתו הלכתי לבית הספר ואיתו נסעתי גם

פעם בשבוע לאמסטרדם לשעורי יהדות. עם ביאה לא היה לי קשר טוב. היא סיפרה לאחור זמן שראתה אותי מתאכזר לחיות (מן הסתם מיני חרקים וחוללים) סהדי במרומים שהשתנתי מאז לטובה, שאני מגדל בבית שישה חתולים ושאיני לא פוגע בייצור חי – פרט ליתושים.

משפחת וגה לא הלכה לבית הכנסת, זה היה רחוק מדי. לו התפלל ביהדות אבל בשבתות לקס ואני הצטרפנו אליו וכך מצאתי המשך לתפילה הפורטוגזית שכה אהבתי וגם למדתי שם עוד ועוד בעיקר בכל מה שנוגע למה שלא שומעים בדרך כלל בבית הכנסת כמו קידוש, ברכת המזון, פזמונים של שבת, והבדלה. השבת בהולנד יוצאת בקיץ מאוחר מאד. אותי היו מעירים ב-11 בלילה כדי להשתתף בהבדלה ועל כך אני אסיר תודה עד היום. בחגים כל המשפחה היתה נוסעת לאמסטרדם והתארחו אצל אחותו של לו, שהיתה נשואה אך ללא ילדים. בני הזוג ארחו את כולם, כולל אותי ואימי, סך הכל שבע נפשות.

באביב 1948 נקבע שאימי נרפאה ממחלתה. היא קיבלה מחברת הזיכרון השכרה באחת מבתי הפועלים שנבנו באמסטרדם לרוב בתחילת המאה העשרים. אחרי שיפוץ קל (אני זוכר עד היום את ריח הצבע), נכנסנו אליה בחודש מרס 1948. למולי הזירה היתה במרחק הליכה (כרבע שעה) מבית הספר היהודי "ראש פינה". שם נכנסתי באמצע כיתה ג' (בית הספר השלישי שלי). הילדים שלמדו באותו בית ספר באו כולם מכל רחבי העיר ולכן לא היה לי כמעט קשר איתם אחרי הלימודים שהסתיימו כל יום, פרט ליום רביעי, בשעה 4 אחו"צ. אפשר לומר שבאותה תקופה לא היו לי חברים. אבל אהבתי את העיר בה גרתי והסתובבתי בה המון, לבד. הכרתי את כל הקוים של החשמליות, של האוטובוסים ושל המעבורות ושעו הלכתי לתחנת הרכבת המרכזית להתבשר מריח קטרי הקיטור.

סיימתי ביולי 1951 את כיתה ו' ב"ראש פינה" ועברתי בהצלחה מבזון קבלה לבית הספר התיכון היהודי (שאו עדיין לא נקרא על שם הרמב"ם).

ואו בא דודי מישראל. דוד ריקרדו, אח של אבי. דוד עלה לארץ ישראל עוד בשנת 1933 אחרי שביקר בה בשנת 1931 ונשא לאישה את מרתה דה-פריס בשנת 1932. לדוד ולמרתה נולדו ארבעה ילדים. נפשו של דוד היתה קשורה בגפשו של אחיו, אבי. כשהגיע בקיץ 1951 להולנד, לסדר עניין של עיזבון, אמר לאימי שהוא רוצה לקחת אותנו, את אימי ואותי, איתו לישראל. אימי, שהשהייה בהולנד בין כה וכה לא נעמה לה, עם כל זכרונות האובדן שמסביב, נענתה. קשה לומר שאני שמחתי. קשה היה לי להתנתק מהסביבה שבה נאחזתי, מבית הכנסת, מהחשמליות, מהעיר. זכור לי יום הפרדה. נסענו באוטובוס של חברת ק.ל.מ. בדרך עברנו בתחנה הסופית של קו חשמליות מספר 2. ידעתי שזו הפעם האחרונה שאני רואה חשמלית. בארץ ישראל אין חשמליות. הייתי עצוב.

המרינו בשעה שמונה בערב במטוס בוכנה מדגם DC-6 של חברת ק.ל.מ. ולמחרת בבוקר, לאחר טיסה של שמונה שעות ללא חנייה נחתנו בשדה התעופה לוד.

אוטובוס תיירים מפואר של אל על הביא אותנו ל"בית הדר" בתל אביב. בדרך ראינו את מעברת העולים "סקייה" (היום-אור יהודה) וחלפנו בשכונת התקווה. קשה לומר שהמראות עודדו אותי.

חי בארץ

קליטתי לא היתה קלה. לפעמים, בשכבי לישון, בכיתי.

אימי מצאה עבודה כאחות בבית החולים לחולי שחפת של מלב"ן בבאר יעקב וקיבלה שם חדר בשכונת עובדי בית החולים. אני באתי לגור בבית משפחת ריקרדו, עם ארבעת הדודנים. לפני מלחמת השחרור, המשפחה גרה במושבה הגרמנית ביפו (שחושביה הטמפלרים הוגלו). עם פרוץ המלחמה, המשפחה פונתה לבניין הקונסוליה הגרמנית לשעבר וכשצה"ל רצה בתום הקרבות את הבניין לעצמו, הועברה המשפחה לדירה בבית ערבי נטוש בסמוך, ברחוב אילת ששם גרה עם הצטרפותי אליה. התחלתי ללמוד בכיתה ו' (למרות שסיימתי כיתה ו' בהולנד) בבית הספר אליאנס בנה צדק (בית הספר הרביעי שלי).

באחד הימים לקחה אותי אימי לשפת הים של תל-אביב, כמו שנהגה לקחת אותי בהולנד לחוף של זנדפורט, עירית החוף שממערב לאמסטרדם. חטפתי כויות מזרחה שניה בכל חלקי גופי. מאז לא רואים אותי בחופי הים של ארץ ישראל.

יום אחר קניתי באחד הדוכנים הלא-כל-כך נקיים של אותה תקופה מנת פלאפל בפיתה. אולי היה זה הפלאפל הראשון בחיי. התוצאה: שברע במיטה עם מחלה שאובחנה כפרה-טיפוס. הנוגדנים ההולנדיים שלי לא עמדו במבחן. גם העור שלי לא עמד במתקפות החיידקים הארצישראלים המצויים וסבלתי רבות מ"פרונקלים" (לפי המילון של נתיבה בן יהודה ודן בן אמוץ: "כיב, פצע מוגלתי") בעיקר, אך לא רק, בזרועות.

סחיו של שנת 1951. שיא תקופת הצנע. השלמתי עם החברות שהיו עשויות מאבקת ביצים, עם החלב המשוחזר מאבקת חלב בתוספת הרבה מים, אפילו עם דגי המשה רבנו הלא כל כך טריים. אבל הצילימ מטוגנים על תקן של כבד בקר, את זה לא יכולתי להעביר דרך הגרון. וגם הלחם השחור האחיד, החמצמץ, היה לי לזרא. ברוך הבא לארץ ישראל.

אבל הזמן מרפא פצעים ואט אט התחלתי להתרגל ולהסתגל. בחברת הילדים והנערים נקלטתי יפה. לא התייחסו אלי כאל זר. למזלי, כבר בהגיעי לארץ ידעתי קצת עברית. זקדוק עברית ידעתי יותר טוב מהצבריים! אני חושב שגם העבודה שהייתי הכי טוב בחשבון עזרה. את מה שלמדו בארץ בכיתה ו' כבר למדתי בהולנד בכיתה ד'. בית הספר היסודי נמשך אז עד כיתה ח'. אחרי כיתה ח' עמדה בפני הברירה לעבר לבית ספר תיכון אחר או להישאר באליאנס. בשום אופן לא רציתי לעבר שוב לבית ספר אחר. אימי הבינה ואמנם סיימתי באליאנס את בית הספר התיכון, במחזור האחרון בנוה צדק.

בתקופה הזו של התיכון התחיל אצלי שנוי מבחינת יחסי לארץ. קלטתי והפגמתי את סיפורי החלוצים ובניין הארץ והתגבשו אצלי שתי "החלטות": 1. אני ישראלי ולא הולנדי. 2. גם אני רוצה לתרום את חלקי בבניין הארץ. כשהקימו בשנות החמישים את חבל לכיש ואת העיירה קרית גת אמרתי לחברי לכיתה: "זה מקום בשבילי". אהבתי גם מאד את מצעדי צה"ל בימי העצמאות ובשנים שלי בתיכון לא החסרתי אחד מהם. עם זאת כשהמונחת ניסתה פעם לשכנע אותנו להצטרף לתנועת גוער התנגדתי. אמרתי שאינני רוצה לעבור שטיפת מוח, כי כך ראיתי את פעולות האינדוקטרינציה של התנועות. לא רציתי שאחרים יחשבו בשבילי.

המקצוע הכי אהוב עלי בתיכון היה גיאוגרפיה וצריך לומר, ואולי הא בהא תליה, גם המורה הכי אהובה עלי היתה המורה לגיאוגרפיה. אחרי התיכון נרשמתי לעבודה האקדמאית ולמדתי את המקצוע האהוב. את השרות הצבאי עשיתי בענייני מפות וצילומי אויר. אהבתי מאד את שרותי הצבאי והייתי גאה מאד בכובע הקצין שלי, עם המצחיה. קיימתי שלקראת סיום השרות (שנתיים וחצי!) יבקשו ממני לחתום קבע. אבל ביחידה שבה שרתי לא היה תקן ולא קיבלתי הצעה להמשיך, גם לא ביחידה אחרת. מצאתי באחד העיתונים מודעה מטעם חברת אל-על בה חיפשו מועמדים לקורס עתודת מנהלים בחברה. הנושא קסם לי והלכתי לראיון, הסברתי שאני עדיין בשרות סדיר אבל לקראת סיום. קיבלתי תשובה שלא אוכל להשתתף בקורס אבל אם תתפנה משרה מתאימה, יחזרו אלי. ואז באה ההצעה המיוחלת לשרות בקבע- במודיעין אויר. שאלתי ביני וביני איפה הייתם, אבל עניתי שאם אקבל תוך זמן קצר זימון מאל על, אלך לשם. אם לא, אשמה לקבל את התפקיד בחיל האויר. הזימון מאל על אמנם הגיע. אני זוכר שהצטרפתי מאד ביום ששחררתי ופשטתי את המדים.

במחלקה לתכנון מטוסי וחקר שווקים באל על יצא לי לנסע מדי פעם בתפקיד לסניפי החברה בעולם וכך אחרי כמה שנים של ניתוח טוטאלי מהולנד הזדמן לי שוב לבקר בה אם כי לימים בודדים בלבד. להפתעתי לא חשתי ממש כמי שחוזר הביתה אם כי גיצלתי את שהותי להתעדכן, מה חודש בעיר, אילו שכונות חדשות נבנו, ובעיקר... מה השתנה ברשת קוי החשמליות. הגיל מבוגר למדי, גיל 28, התחנתי עם מרים גיארון, אחות, ילידת קיבוץ הזורע. קנינו בית בראשון לציון שם נולד בנו הבכור שקראנו לו אליקים על שם אבי, או ביום יום, גם לפי שם אבי – אליה. המשפחה גדלה. בשנת 1981 נולדה רקפת ובשנת 1984 נולדה כלנית.

ומה עם ההגשמה העצמית?? מה עם לקיחת חלק בבניין הארץ?

לא השלמתי עם העובדה שלמעשה לא עשיתי כלום אך מאידך הרגשתי שהעבודה באל על מתאימה לי ביותר ושאינ לי מושג מה אוכל לעשות במקום רחוק. ביקרנו בימית ביקרנו בקרית ארבע אך לשאלתי מה אוכל לעשות פה נענתה תמיד ב"אל תדאג והכל יסתדר". חשבנו פעם על הרעיון שגלך לבית שמש. חשבנו שכאנשים מבוססים נוכל לעזור לעיירה. היתה לנו רק בקשה אחת ממשד השיכון: תנו לנו לרכש שתי יחידות צמודות של 75 מ"ר כדי שנוכל להפוך אותה לדירה אחת של 150 מ"ר. בקשתנו נדחתה.

ואז באחד הימים של חודש יוני 1977, ימי המהפך והתארגנות של גוש אמונים לעלות אל ראש ההר, הלכתי לחדר האוכל של אל על ומצאתי מודעה: מתארגן גרעין להתיישבות בבית חורון המעוניינים יפנו לפלוגי. הדבר הלהיב אותי. זהו זה. כבר לפני כן קראנו על יישוב שעומד לקום בגבעון אבל נודע לנו שמדובר בגרעין של רוסים ולא חשבנו שזה יתאים לנו. גם אשתי התלהבה מבית חורון מסכות קצת פחות אידיאולוגיות. היא סבלה מאד מלחות האויר בראשון לציון ושמהה לרעיון להעתיק את מגורייה לאזור ההר. העיקר שהאינטרסים נפגשו ובהתלהבות עצומה הצטרפנו לגרעין בית חורון והיינו בין מקימי היישוב. יכלתי לשים וי ליד הסעיף הגשמה עצמית, בניין הארץ.

באל על נעשיתי חיל אבל בגיל 40 בהיותי סגן מנהל אגף הבנתי שאין לפני עוד מסלול התקדמות. חסרה לי השכלה במנהל עסקים, מקצוע שלמדו צעירים ממני שהגיעו לחברה ושנעשה חיוני בתחום בו עבדתי. הרעיון לעקור לחו"ל למשרת נציג החברה דחה אותי מה עוד שאני אינני רואה עצמי כבעל כישורים בתחום המסחר. חששתי מהרעיון שעוד עשרים וחמש שנים אני צריך לעשות אותה עבודה ואולי גם פחות מזה. ניצלתי תכנית פרישה מרצון שעליה הודיעו בתחילת שנת 1980 שהבטיחה תנאי פרישה מעט משופרים ובאחד באוקטובר אותה שנה עזבתי. בשנה זו נולד בנו הצעיר שקראנו לו ישורון על שם בני משפחת ישורון, משפחתה של אימי, שנספו בשואה. כשהתבגר הבחור לא אהב את השם שנתנו לו והוא שינה את שמו ל"רון" אבל אנו ממשיכים לקרא לו בחוג המשפחה בשמו המקורי.

חזרתי קצת ללימודים ועבדתי בעבודות מזדמנות, בין השאר במכון ירושלים לחקר ישראל, עד שמצאתי משרה, זוטרה אמנם, במשרד הפנים. שאלו אותי איך עוזבים משרה טובה באל על עבור משרה זוטרה במשרד הפנים. תשובתי היתה זאת: בעל על, וזה נכון לגבי השנה האחרונה לעבודתי שם, לא הרגשתי ברוב ימי החודש שמחה רבה בעבודתי רק יום אחד בחודש, יום התלוש, היה יום שמח. פה במשרד הפנים אני נהנה מכל יום עבודה ורק יום אחד בחודש, יום התלוש, הוא קצת עצוב. אז מה עדיף? לא לגמרי ברצינות גם אמרתי שבאל על היו לי נסיעות, פעם לפריז פעם לרומא, פעם לציריך. גם במשרד הפנים יש לי נסיעות, פעם למזכרת בתיה, פעם לטייבה ופעם לגדרה. אחרי כשבוע שנים הגעתי למעמד של סגן ראש המינהל לשלטון מקומי וראש המינהל בפועל (המינהל כלל בזמנו את הטיפול בצד האדמיניסטרטיבי של השלטון המקומי בלבד, לי בצד הפיננסי). ואז, באחד הימים של שנת 1990 נוצר צורך דחוף במינוי של ממונה חדש ביהודה ושומרון ובדחילו ורוזימו ביקשו ממני אם אני מוכן לקבל את התפקיד כי בתפקיד החדש היה משום נסיגה מסוימת עבורי בהיררכיה של המשרד. אבל אני התלהבתי מהרעיון. חשבתי שטוב לעשות כמה שנים תפקיד שטוח ואחר כך לחזור למשרד הראשי. ועוד להיות ממונה על ההתיישבות החדשה והאידיאולוגית ביהודה ושומרון! חישוב זה היה מוטעה. המשרד הראשי לא קפא על שמריו. צעירים התקדמו, משרות נתפסו. נכנסתי לדרך חד סטריית ללא מוצא. אבל אהבתי את התפקיד בו היתה לי עצמאות רבה. היתה לי תחושה שאני תורם משהו בבניין הארץ וזכיתי להוקרה מצד אלה שעבורם עבדתי, ראשי רשויות, מנכ"לים גזברים ועוד. עם זאת, אחרי שלש עשרה שנה בתפקיד, הרגשתי שוב שמיציתי את עצמי ובקשתי לפרוש מעט לפני הזמן הקבוע, ביום I בינואר 2004.

אליקים לא התחתן ונשאר לגור אצלנו בבית;
רקפת נישאה לאבי ישי אבל גם התגרשה. יש לה שלשה ילדים: חן(בת) זור ואורי (בן). הם גרים קרוב אלינו בבית חורון;
כלנית נישאה לאמיר רצון, סגן ניצב במשטרה. גם להם שלשה ילדים: רותם(בת), יובל והילה. הם גרים קצת יותר רחוק, בכפר אדומים;
ישורון (רון) (עדיין) לא נשוי. הוא לומד ומחפש את עצמו בעיצוב בתעשיית הפלסטיקה. כרגע הוא גר בדירה שכורה בדרום תל אביב.

בעוד כשנתיים יסעו חשמליות ברחובות ירושלים. בשבילי יהיה בכך סגירת מעגל. פיצוי אולטימטיבי לצער הרב שחשתי ביום 28 באוגוסט 1951 כשהעפתי מבט אחרון בקרונות של קו 2 בדרכי לארץ ישראל.

כל האנשים המוזכרים מהדורי שמעלי אינם עוד בזויים. אמי נפטרה ביום ג' בתמוז תשס"א, 24 ביוני 2001. חריט פטרס אישתו שרה (קיטה) פטרס וביתם קיטה הקטנה, הני, פיט ואלי האודה, לו (יהודה) אלוארס וגה, אשתו סטלה ובן אחיו שמעון "הגדול" ובן דודו של אבי, אליקים אלוארס וגה כל אלה אינם. יהיה זכרם ברוך ייבדלו לחיים ארוכים "אחותי" מריאן פטרס (היום מאנקה), "אחי ואחותי" אלכס וקיטי (היום לרסון) האודה. הבנים של משפחת וגה-לקס, ביאה ושמעון "הקטן" וטד שפרינגר (היום טד ון דר סלויס).